קפטן אינטרנט

הרבה לפני שפייק ניוז נכנס לחיינו, האתר "לא רלוונטי" ניפץ שמועות

תחילת המילניום אופיינה במכתבי שרשרת, שמועות מסמרות שיער וסיפורים סוחטי דמעות המועברים במייל. חנן כהן נאבק בהם כבר 20 שנה בפלטפורמה שלו, והקורונה רק הוכיחה כמה היא נחוצה

שמירה

שמועות על מחבלים מתאבדים עם שפעת עופות פרוסטטית? "אני חושב שמי שהמציא אותה הוא סוג של גאון מרושע" צילום: DALL-E 2

נועה ליברמן-פלשקס לעקוב

08 בנובמבר 2022

המונח "פייק ניוז" מציין בדותות, בדיות וחדשות כוזבות שונות שמטרתן להטעות, ומלווה אותנו מימיי המרוץ לנשיאות של 2016. אך למעשה אנו מתמודדים עם שקרים שמנצלים את הרשת כדי להתפשט במהירות זמן רב הרבה יותר – יותר משהיינו רוצים לחשוב. כבר בתחילת המילניום הנוכחי הוקם בדיוק למטרה הזו האתר "לא רלוונטי", ועמד בפרץ למול השקרים, השמועות והודעות השרשרת שהוטחו בו – ובמדינת ישראל כולה.

חנן כהן הקים את הפלטפורמה ב-2002 – לפני 20 שנים בדיוק – כפרויקט אישי ללא מטרות רווח. המאגר המקוון כולל מעל 1,500 שמועות אינטרנט ומכתבי שרשרת בעברית, כשכל אחד מהם תויג באופן המתאים: "אפשר להעביר" למכתבים והודעות אמיתיות, "לא להעביר", להודעות לא רלוונטיות או שקריות, ו"לכאן ולכאן", להודעות שאין דרך לברר את מידת אמיתותן.

"בכל פעם שתחקירנים פונים אלי כדי שאגיב על פייק ניוז או אדבר על זה, הם מקבלים ממני הרצאה קטנה על ההבדל בין שמועות לבין פייק ניוז" כהן מחדד. "'לא רלוונטי' עוסק בשמועות – פיסות מידע שיש בהן איזה מקור של אמת, אבל עברו שינויים בדרך ללא כוונה רעה. פייק ניוז זה מניפולציות מכוונות ושקרים, ואני לא עוסק בנושא הזה".

כהן הבין שיש מקום למאגר שיעסוק בחומרים כאלה לאחר תקרית לא נעימה. "העבירו במקום העבודה בו עבדתי אז מייל", הוא מספר, "שעסק בחיפושים אחרי נער שנעלם בטיול. מצאתי באתרי החדשות ידיעות בנות כמה ימים שמתעדות את החיפושים אחריו, אבל לא היה עדכון אם נמצא או לא. לא ידעתי אם להעביר הלאה את המייל, אז התקשרתי למספר שהופיע בהודעה. אביו של הנער ענה לי, ועדכן כי מצאו את גופתו של הנער אחרי שטבע בכנרת. זו הייתה חוויה קשה מאוד".

גם האתר הוסיף לעסוק לעיתים בנושאים טעונים: "האימייל הראשון שפרסמתי עסק בתרומת דם לילדה קטנה" אומר כהן. "הוא החל ככל הנראה בחיפוש תרומת דם לקרוב משפחה חולה, ומישהו בדרך שינה אותו לילדה - כי ילדה חולה זה יותר 'ויראלי'. התקשרתי למספר והגבתי להודעת הדואר האלקטרוני אבל לא קיבלתי תשובה – וכך המייל עלה לאתר בתור השמועה הראשונה שבדקתי".

כל מה שחשוב הבוקר בכלכלה ובעסקים

מיטב הכתבות, העדכונים והפרשנויות,

זוכרים את "סוגר שטחים"? מפתח משחקי האינדי הזה מבקש להחזיר אותו
| נועה ליברמן-פלשקס

נראה שבעשורים האחרונים המצב רק החמיר: בתקופתנו לא רק שהמידע נגיש וזמין לכל אחד, בלחיצת כפתור אפשר לחלוק אותו מיד עם חברים ובני משפחה בוואטסאפ, בפייסבוק ועוד. הבעיה שרבים מאיתנו מפיצים את התוכן הלאה בלי לחשוב פעמיים ובוודאי בלי לטרוח ולברר אם הוא נכון. הודעות שקריות עלולות לגרום לנזק שאין להקטין בחשיבותו, ואנו – מבלי להתכוון – עלולים לתת יד לתרמיות או לעודד בסופו של דבר אלימות. עם זאת, כהן מאמין שגם מבחינת דרכי התמודדות עברנו כבר כברת דרך.

"בשנים האחרונות יש יותר מודעות למושג פייק ניוז ולשמועות. ברוב המקרים, גיגול פשוט יכול לפתור את העניין וכל אחד מאיתנו יכול לעצור את כדור השלג הזה לפני שהוא ממשיך להתגלגל. יש בזירה הזו שלושה סוגי שחקנים, והם מזינים אחד את השני: גוגל מעדכן מהר את האינדקס שלו, ואתרים מפרסמים מידע על שמועות כי הם יודעים שאנשים יחפשו ורוצים שגוגל יביא את הקהל אליהם.

"בתקופת הקורונה עבדתי קשה מאוד בנושא הזה של הפרכת שמועות ושקרים, והטראפיק של האתר עלה בהתאם. עם זאת, התעייפתי מהר - כמות השקרים בנושא כל כך גדולה, שהתקשיתי להילחם בה במקביל להתמודדות האישית בחיים במהלך מגיפה עולמית".

יש שמועות שחוזרות על עצמן, או כאלה שאתה זוכר באופן מיוחד?

"בתקופות של מתיחות ביטחונית יש שמועות שחוזרות פעם אחר פעם, כמו זו שאם החמאס מתקשר אליך – הוא יכול לאכן אותך ולשגר טילים למיקום שלך. אני נתקל בשמועה הזו לפחות מאז 2012.

"עוד שמועה לעולם לא נס לחה זו האחת על המחבלים המתאבדים עם שפעת העופות הפרוסטטית. מדובר בשטות מוחלטת, אבל הנה – זה רץ בטלפונים ובאימיליים לפחות מאז שנת 2009. אני חושב שמי שהמציא אותה הוא סוג של גאון מרושע, כי יש בה שילוב של כל מה שמפחיד אותנו: קבצנים, מחלות ומחבלים.

"מהצד השני, אימייל שזכה לפופולריות גדולה באתר הוא מייל שמתייחס לחברת bHIP, ומזהיר מפני שיטות השיווק שלה. לגביו דווקא כתבתי שאני ממליץ להפיץ אותו, מאחר שאני שונא עסקים שעוסקים בתרמיות פירמידה. השמועה הזו זוכה למאות כניסות בשבוע, ומגיעה לא פעם לצמרת טבלת הכניסות. אנשים ממשיכים להתייחס לחברה הזו, והתגובות הפכו למעין קבוצת תמיכה של נפגעי bHIP".

20 שנה זה פרק זמן לא מבוטל – בטח במונחים של אתר ישראלי עצמאי. איך אתה חושב שהשפעתם על תרבות הרשת המקומית?

"אנשים שפוגשים אותי מזהים אותי כ'חנן מלא רלוונטי' ואומרים לי שהם מעריצים אותי ומשתמשים באתר כל הזמן כדי להראות לגולשים אחרים שמה שהם שלחו זו תרמית או שמועה לא נכונה. לדוגמה, כשהבן שלי התחתן ופגשנו את המשפחה המורחבת של הכלה הסתבר שהם כולם מכירים את האתר. עכשיו יש לסבתא רינה ערוץ ישיר אלי לבדוק שמועות ותרמיות, והיא מעבירה את הקישורים שלי בקבוצות הווטסאפ שלה".

אתה ממשיך עם לא רלוונטי, או עובר לפרויקטים חדשים?

"יש לי פרויקט חדש במקביל, שעוסק בתולדות הדיגיטל הישראלי. אני קצת ספרן וקצת מידען וקצת ארכיונאי ומאוד אוהב את ההיסטוריה של הטכנולוגיה. הבנתי שחלוצי המחשוב בארץ מזדקנים ובקרוב תיעלם ההיסטוריה של המחשוב בארץ. לכן הקמתי את האתר 'תולדות הדיגיטל בישראל' ואני אוסף אליו חומרים מאנשים שאני מצליח לאתר

או שפונים אלי – וגם מי שקורא את הכתבה וחושב שיש לו מה לתרום מוזמן ליצור קשר.

"אני לא נוטש את לא רלוונטי, אבל הגדולה שלו היא שגם אם אפסיק לעדכן אותו לחלוטין, הוא ימשיך ליהנות מטראפיק. שמועות הן בסופו של דבר משהו מחזורי שחוזר על עצמו. ובכל מקרה אני מתכוון להמשיך ולעדכן אותו, כי זו השקעה קטנה לעומת התועלת העצומה שלו לאנשים".

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

רשתות חברתיות

תגובות

שם *

לבחירת השם ככינוי קבוע

הזינו שם שיוצג באתר

תגובה

משלוח תגובה מהווה הסכמה לתנאי השימוש של אתר TheMarker

שלחו

---

1 משה1 • 09.11.2022 | 06:13

הפייק היה כאן מאז ומעולם, טראמפ חשף אותו בפני העולם במלוא כיעורו בצורה שכבר לא ניתן להתכחש אליה, אבל אם נחזור הביתה ניזכר שב-1985 עיתון חדשות חשף שהשבק והתקשורת משקרים לציבור אם נלך עוד אחורה נגיע לאנרנט שגילתה שפלוס מינוס כולם משקרים. בראש של המנהיגים של הדמוקרטיות של המאה ה-20 נשאר הרעיון שאפשר לשקר לאזרחים אם זה "לטובתם". כל עוד החדשות פורסמו פעם ביום ורק בעיתון הקומבינה הזו עבדה, אבל מאז הטלויזיה, האינטרנט והפלאפונים ופרישת המעקב על כל סנטימטר של הכדור, היכולת לשקר בפומבי ולא להתפס... קטנה. זה לא שיש יותר פייק. פשוט קל יותר לתפוס אותו.

הגיבו 0 0 דווחו כפוגעני

על סדר היום

בראש החדשות: אנבידיה • בלאק פריידיי • אייל רביד • קופה ראשית • מילואים • פריון • מדברות על כסף • העיתון הדיגיטלי • ניוזלטרים

יצרו סוכן AI לדווח על מפגעים — וגילו פרצת אבטחה באפליקציה של העירייה

משתמשי גרוק נדהמו: מכסת השימוש השתנתה. תגובת מאסק הפתיעה לא פחות

